

Wprowadzenie

Introduction

Naukowe opracowania publikowane w obecnym zeszycie „Rocznika Teologicznego” są owocem międzynarodowego projektu badawczego pt. „Ekumenizm – formacja – integracja. «Dekret o Ekumenizmie» 55 lat od jego ogłoszenia” zrealizowanego w Instytucie Nauk Teologicznych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego. Patronat nad projektem objęły ośrodki naukowo-badawcze mające swoją siedzibę w pałacu Odrowążów w Kamieniu Śląskim. Są to: Instytut Ekumenizmu i Badań Nauczania Papieskiego oraz Centrum Kultury i Nauki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.

Szczególną okazją dla zainicjowania projektu była 55. rocznica promulgacji „Dekretu o Ekumenizmie *Unitatis redintegratio*” Soboru Watykańskiego II. Dokument ten jest przełomowy w dziejach chrześcijaństwa w ogóle, zwłaszcza zaś dla Kościoła rzymskokatolickiego. Nieodwołalnie wprowadził go na drogę ekumenizmu. Uświadomił chrześcijanom głęboką prawdę o tym, że „o odnowienie jedności troszczyć ma się cały Kościół, zarówno wierni jak i ich pasterze, każdy, wedle własnych sił, czy to w codziennym życiu chrześcijańskim, czy też w badaniach teologicznych i historycznych” (DE, nr 5). Dzięki nowej wizji Kościoła, jaką proponuje „Dekret o Ekumenizmie”, nastąpił epokowy przełom w stosunkach Kościoła rzymskokatolickiego z innymi Kościołami. Szeroki nurt przemian objął również instytucje naukowo-badawczych w obrębie Kościoła rzymskokatolickiego. W Dekrecie o Ekumenizmie stwierdzono, że przywrócenie pełnej, widzialnej jedności (*unitatis redintegratio*)

wśród wszystkich chrześcijan, a tym samym spotęgowanie koniecznych działań skierowanych ku temu celowi, stanowi jedno z zasadniczych zadań Kościoła, gdyż „[...] brak jedności jawnie sprzeciwia się woli Chrystusa” (DE, nr 1). Sobór mówi wręcz o „świętej tajemnicy jedności” (*unitatis [...] sacrum mysterium*) (DE, nr 2), która domaga się pełnego uskuteczenia w przestrzeni i w czasie. Wprawdzie trudno jeszcze przewidzieć, jak będzie konkretyzowała się wizja pełnej widzialnej jedności Kościoła, niemniej samo dążenie do jedności wszystkich chrześcijan stanowi dziś jeden z istotnych i teologicznie inspirujących wymiarów w życiu każdego z chrześcijańskich wyznań. Uświadomienie sobie konsekwencji braku pełnej widzialnej jedności w Chrystusowym Kościele lepiej odsłania chrześcijanom nowotestamentową misję zwiastowania powszechnego pojednania: „Wszystko zaś to pochodzi od Boga, który pojednał nas z sobą przez Chrystusa i zlecił nam posługę jednania. Albowiem w Chrystusie Bóg jednał z sobą świat, nie poczytując ludziom ich grzechów, nam zaś przekazując słowo jednania” (2 Kor 5,18-19). Dar jedności Kościoła nie jest jedynie statyczną właściwością kościelnych struktur. Tkwi w nim moc otwierania Kościoła ku ludzkości i usuwania barier, które dzielą ludzi i Kościoły.

„Dekret o Ekumenizmie” współtworzy pierwszy, a zarazem podstawowy etap na drodze przemiany myśli i serc chrześcijan i Kościołów. Domaga się skutecznego wyrzeczenia się logiki podporządkowywania na rzecz logiki szacunku i braterstwa. Jest jednym z fundamentalnych dokumentów, w którym nakreślona została droga Kościoła na przyszłe wieki. Nie ma więc po Soborze Watykańskim II dokumentu w obrębie Kościoła rzymskokatolickiego, ale też i innych Kościołów, mówiącego o Kościele, który nie odwoływałby się i zasadniczo nie byłby kształtowany w oparciu o orzeczenia Dekretu o Ekumenizmie, co wyraźnie podkreśla papież Jan Paweł II w encyklice *Ut unum sint* w odniesieniu do Kościoła rzymskokatolickiego: „Od czasu II Soboru Watykańskiego Kościół katolicki wszedł nieodwołalnie na drogę ekumenicznych poszukiwań, wsłuchując się w głos Ducha Pańskiego, który uczy go uważnie

odczytywać znaki czasu” (UUS, nr 3). Nawiązując do Dekretu o Ekumenizmie (zob. DE, nr 4), Jan Paweł II raz jeszcze stwierdza, że „Sobór Watykański II wyraża decyzję Kościoła katolickiego, by tenże rozeznając znaki czasu pilnie uczestniczył w ekumenicznym dziele” (UUS, nr 8), określając go mianem „imperatywu chrześcijańskiego sumienia oświeconego wiarą i kierowanego miłością” (UUS, nr 8). Ekumenizm stał się więc drogą Kościoła na III tysiąclecie. Ma wymiar *kairosu*, nowego początku ofiarowanego Kościołowi przez Ducha Świętego.

Po 55 latach od ogłoszenia Dekretu o Ekumenizmie warto więc było postawić pytanie o stan recepcji tegoż dokumentu i o realizację zawartego w nim przesłania w różnych obszarach życia kościelnego i społecznego. Nade wszystko należało jednak zapytać o stan ekumenicznej świadomości Kościołów oraz o wyzwania formacyjne, jakie się z tym wiążą. Chodzi przecież o jedno z podstawowych zadań, które Kościoły powinny realizować w dobie powszechnej sekularyzacji i laicyzacji społeczeństw, tj. budowanie społecznej wrażliwości ekumenicznej, począwszy od dzieci i młodzieży. Niezbędna stała się więc szeroka debata naukowa związana z przedstawioną problematyką. Zaproszenie do niej przyjęli czołowi teologowie-ekumeniści i przedstawiciele nauk społecznych reprezentujący różne Kościoły i akademickie środowiska z kilku krajów Europy pod patronatem Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan z jej przewodniczącym kard. prof. dr. Kurtem Kochem. On też przygotował wiodące opracowanie pt. „*Ut unum sint* – die Enzyklika zur Vertiefung des ökumenischen Einsatzes der katholischen Kirche“. Kościół rzymskokatolicki w projekcie reprezentowali również: abp prof. dr hab. Alfons Nossol (Uniwersytet Opolski), ks. prof. dr hab. Józef Budniak (Uniwersytet Śląski w Katowicach), ks. prof. dr hab. Janusz Królikowski (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie), ks. prof. dr hab. Tadeusz Kałużny (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie), ks. prof. dr hab. Zygfryd Glaeser (Uniwersytet Opolski), prof. dr hab. Wojciech Świątkiewicz (Uniwersytet Śląski w Katowicach/Uniwersytet Konstantyna Filozofa w Nitrze), prof. dr hab. Ondrej

Stefanak (Uniwersytet Konstantyna Filozofa w Nitrze), ks. dr Artur Matuszek (Uniwersytet Karola w Pradze), ks. mgr-lic. Krystian Muszalik (Uniwersytet Opolski). Z ramienia Kościoła prawosławnego w projekcie uczestniczyli: abp prof. dr hab. Jerzy (Pańkowski) (Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie), bp prof. dr Serafin (Amelchenkov) (przewodniczący Wydziału Synodalnego ds. Młodzieży Rosyjskiego Kościoła Prawosławnego, Rosyjski Państwowy Uniwersytet Społeczny), prof. dr Sergii Bortnik (Prawosławna Akademia Duchowna w Kijowie). Z Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego udział wzięli: bp prof. dr hab. Marcin Hintz (Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie) oraz prof. dr hab. Jan Kajfosz (Uniwersytet Śląski w Katowicach/Uniwersytet Ostrawski).

Jako kierownik projektu dziękuję wszystkim jego uczestnikom za zaangażowanie, twórcze dyskusje oraz za przygotowane opracowań tematycznych, które polecam czytelnikom „Rocznika Teologicznego”. Jestem o tym głęboko przekonany, że dogłębne analizy szczegółowych problemów zawarte w publikowanych opracowaniach pozwolą na postawienie właściwej diagnozy co do aktualnego stanu kościelnej świadomości ekumenicznej i ekumenicznych relacji międzykościelnych oraz przyczynią się do wytyczenia zadań formacyjnych w tym zakresie, jak również pozwolą na lepsze odczytanie zależności zachodzących pomiędzy procesami ekumenicznymi, formacyjnymi i integracyjnymi.

Bibliografia

- DE: Sobór Watykański II. 1964. „Dekret o ekumenizmie «Unitatis redintegratio».” W *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, 193-208. Poznań: Pallotinum.
- UUS: Jan Paweł II. 1995. „Encyklika «Ut unum sint».” *Acta Apostolicae Sedis* 87: 921-982. Tekst polski: *L'Osservatore Romano* 16 (6): 4-31.

CHRZEŚCIJAŃSKA AKADEMIA TEOLOGICZNA
w WARSZAWIE

Rok LXII

Zeszyt 3

ROCZNIK TEOLOGICZNY

WARSZAWA 2020

REDAGUJE KOLEGIUM

dr hab. Jakub Sławik, prof. ChAT – redaktor naczelny

dr hab. Jerzy Ostapczuk, prof. ChAT – zastępca redaktora naczelnego

prof. dr hab. Tadeusz J. Zieliński

dr hab. Borys Przedpełski, prof. ChAT

dr hab. Jerzy Sojka, prof. ChAT – sekretarz redakcji

MIĘDZYNARODOWA RADA NAUKOWA

JE metropolita prof. dr hab. Sawa (Michał Hrycuniak), ChAT

bp prof. dr hab. Wiktor Wysoczański, ChAT

abp prof. dr hab. Jerzy Pańkowski, ChAT

prof. dr hab. Atanoli Aleksiejew, Państwowy Uniwersytet w Petersburgu

prof. dr Marcello Garzaniti, Uniwersytet we Florencji

prof. dr hab. Michael Meyer-Blanck, Uniwersytet w Bonn

prof. dr hab. Antoni Mironowicz, Uniwersytet w Białymstoku

prof. dr hab. Wiesław Przyczyna, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

prof. dr hab. Eugeniusz Sakowicz, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

prof. dr hab. Tadeusz Stegner, Uniwersytet Gdański

prof. dr Urs von Arx, Uniwersytet w Bernie

prof. dr hab. Piotr Wilczek, Uniwersytet Warszawski

Redakcja językowa – Kalina Wojciechowska

Skład komputerowy – Jerzy Sojka

W związku z wprowadzaniem równoległej publikacji czasopisma w wersji papierowej i elektronicznej Redakcja „Rocznika Teologicznego” informuje, iż wersją pierwotną jest wersja papierowa.

BWHEBB, BWHEBL, BWTRANS [Hebrew]; BWGRKL, BWGRKN, and BWGRKI [Greek]

PostScript® Type 1 and TrueType fonts Copyright ©1994-2013 BibleWorks, LLC.

All rights reserved. These Biblical Greek and Hebrew fonts are used with permission and are from BibleWorks (www.bibleworks.com)

ISSN 0239-2550

Wydano nakładem

Wydawnictwa Naukowego ChAT

ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa, tel. +48 22 635-68-55

Objętość ark. wyd.: 16,7

Druk: druk-24h.com.pl

ul. Zwycięstwa 10, 15-703 Białystok

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie (ZYGFRYD GLAESER)..... 745

ARTYKUŁY

ABP ALFONS NOSSOL, ZYGFRYD GLAESER, „*Dekret Unitatis redintegratio*”
jako magna charta ekumenizmu..... 749

KARD. KURT KOCH, *Ut unum sint – die Enzyklika zur Vertiefung des ökumenischen Einsatzes der römisch-katholischen Kirche*..... 763

JANUSZ KRÓLIKOWSKI, *Sakramentalność Kościoła jako pra-problem ekumeniczny* 792

ABP JERZY (PAŃKOWSKI), *Ekumenizm w dokumentach Ogólnoprawosławnego Soboru na Krecie w 55 rocznicę „Dekretu o Ekumenizmie Unitatis redintegratio”* 815

BP SERAFIN (WŁODZIMIERZ LEONIDOWICZ AMIELCZENKOW), *Dekret Unitatis redintegratio z perspektywy Rosyjskiego Kościoła Prawosławnego po 55 latach od jego ogłoszenia*..... 841

TADEUSZ KAŁUŻNY, *Rzymskokatolickie i prawosławne rozumienie ekumenizmu. Analiza porównawcza dokumentów „Unitatis redintegratio” (1964) i „Relacje Kościoła prawosławnego z pozostałym światem chrześcijańskim” (2016)* 863

BP MARCIN HINTZ, *Perspektywy dialogu luterkańsko-rzymskokatolickiego po obchodach jubileuszu 500-lecia Reformacji w Polsce*..... 889

WOJCIECH ŚWIĄTKIEWICZ, *Ekumena wartości: między ekumenizmem konfesyjnym a ekumenizmem globalnym. Refleksje wokół „Dekretu o Ekumenizmie” (1964) oraz „Dokumentu o ludzkim braterstwie dla pokoju światowego i współistnienia” (2019)*..... 917

JÓZEF BUDNIAK, *Egzemplaryczny przykład recepcji dekretu soborowego o ekumenizmie Unitatis redintegratio na Śląsku Cieszyńskim* 941

ARTUR MATUSZEK, *Recepcja „Dekretu o Ekumenizmie” w Czechach* 965

SERGIJ BORTNYK, *Ukrainische Kirchen und der Ruf zur christlichen Einheit* 981

ONDREJ ŠTEFAŇAK, *Potrzeba ekumenizmu w opinii młodzieży słowackiej*..... 999

ZYGFRYD GLAESER, <i>Ekumeniczna formacja wyzwaniem i zadaniem Kościołów</i>	1013
WOJCIECH HANC, <i>Formacja ekumeniczna i jej znaczenie dla całokształtu zjednoczeniowych zmagañ</i>	1033
KRYSTIAN MUSZALIK, <i>Istotne założenia ekumenicznej formacji w świetle dokumentu Papieskiej Rady do Spraw Popierania Jedności Chrześcijan „Ekumeniczny wymiar formacji pastoralnej”</i>	1061
JAN KAJFOSZ, <i>Obraz muzułmańskiego uchodźcy w komunikacji potocznej a kwestia bliźniego</i>	1077
Wykaz autorów	1097

Contents

Introduction (ZYGFRYD GLAESER) 745

ARTICLES

ABP ALFONS NOSSOL, ZYGFRYD GLAESER, “*The Unitatis Redintegratio decree*” as the *Magna Carta of Ecumenism* 749

CARD. KURT KOCH, “*Ut unum sint*” – an Encyclical that Deepens the Ecumenical Involvement of the Catholic Church 763

JANUSZ KRÓLIKOWSKI, *Sacramentality of the Church as the Original Problem of Ecumenism*..... 792

ABP JERZY (PAŃKOWSKI), *Ecumenism in the Documents of the Pan-Orthodox Council of Crete on the 55th Anniversary of the “Decree on Ecumenism Unitatis Redintegratio”*..... 815

BP SERAFIN (WŁODZIMIERZ LEONIDOWICZ AMIELCZENKOW), *Decree Unitatis redintegratio: a view from the Russian Orthodox Church 55 years after its announcement* 841

TADEUSZ KAŁUŻNY, *The Roman Catholic versus the Orthodox Understanding of Ecumenism A Comparative Analysis of “Unitatis redintegratio” (1964) and “Relations of the Orthodox Church with the Rest of the Christian World” (2016)* 863

BP MARCIN HINTZ, *Perspective for Lutheran-Roman Catholic Dialogue after the 500th Anniversary of the Reformation in Poland* 889

WOJCIECH ŚWIĄTKIEWICZ, *Community of values: between Confessional Ecumenism and Global Ecumenism. Reflections around the “Decree on Ecumenism” (1964) and the “Document on human brotherhood for world peace and coexistence” (2019)* 917

JÓZEF BUDNIAK, *Distinctive Example of the Reception of the Conciliar “Decree on Ecumenism Unitatis redintegratio” in Cieszyn Silesia*..... 941

ARTUR MATUSZEK, *Reception of the “Decree on Ecumenism” in the Czech Republic* 965

SERGIJ BORTNYK, *Ukrainian Churches and the Call to Christian Unity*... 981

ONDREJ ŠTEFAŇAK, *The Need for Ecumenism in the Opinion of Slovakian Youth*..... 999

ZYGFRYD GLAESER, <i>Ecumenical Formation as a Challenge and a Task for Churches</i>	1013
WOJCIECH HANC, <i>Ecumenical Formation and its Significance for the Entirety of Unifying Efforts</i>	1033
KRYSTIAN MUSZALIK, <i>Significant Assumptions of the Ecumenical Formation in the Light of the Pontifical Council for Promoting Christian Unity document "The Ecumenical Dimension of Pastoral Formation"</i>	1061
JAN KAJFOSZ, <i>The Image of Muslim Refugee in the Colloquial Communication and the Question of Neighbour</i>	1077
List of authors	1097

Wykaz autorów

abp Alfons Nossol, dyrektor@sebastianeum.pl, ul. Parkowa 1b, 47-325
Kamień Śląski

Zygfryd Glaeser, zygfryd.glaeser@uni.opole.pl, ul. Kard. Kominka 1a,
45-032 Opole

kard. Kurt Koch, kkoch@christianunity.va, Piazza del Sant'Uffizio,
11;00193 Roma, Włochy

Janusz Królikowski, jkroliko@poczta.onet.pl, Matki Bożej Fatimskiej
39, 33-100 Tarnów

abp Jerzy (Pańkowski), j.pankowski@chat.edu.pl, Chrześcijańska Aka-
demia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771
Warszawa

bp Serafin (Włodzimierz Leonidowicz Amielczenkow), seraphim@
list.ru, 109044, Russia, Moscow, ul. Krutickaya, 17c7, Krutickoje
podvorie

Tadeusz Kałużny, tadeusz.kaluzny@upjp2.edu.pl; Uniwersytet Papieski
Jana Pawła II w Krakowie, ul. Franciszkańska 1, pok. 044; 31-004
Kraków

bp Marcin Hintz, m.hintz@chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teo-
logiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Wojciech Świątkiewicz, wojciech.swiatkiewicz@us.edu.pl, Instytut So-
cjologii, Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego, ul.
Bankowa 11, 40-007 Katowice

Józef Budniak, jmbudniak@o2.pl, Katedra Prawa Kanonicznego i Eku-
menizmu, Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Kato-
wicach, ul. Jordana 18, 40-043 Katowice

Adam Matuszek, amat2305@gmail.com, Vršovické náměstí 84/6,
101 00 Praha, Republika Czeska

Sergij Bortnyk, sbortnyk14@gmail.com, Kiev/Ukraine, at Lavrska St.
15, building 70a

Ondrej Štefaňak, ostefanak@ukf.sk, Katedra sociológie FF UKF v Nitre,
B. Slančíkovej 1, 949 01 Nitra, Słowacja

Wojciech Hanc, hanc@pro.onet.pl, ul. Prymasa Karnkowskiego 3, 87-
800 Włocławek

Krystian Muszalik, muszalikkrystian@poczta.fm, ul. Drzymały 1c,
45-342 Opole

Jan Kajfosz, jan.kajfosz@us.edu.pl, Instytut Nauk o Kulturze, Wydział
Humanistyczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, ul. Bielska
62, 43-400 Cieszyn